

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ได้นำเอาหลักการในเรื่องการริบทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยมีที่มาจากกรรณการริบทรัพย์สินตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1988 (U.N. Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substance 1988) ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน พ.ศ.2535 จนถึงปัจจุบัน โดยมีเจตนารมณ์ที่จะให้เป็นมาตรการพิเศษ มีลักษณะที่ผสมผสานกันระหว่างกฎหมายวิธีสบัญญัติและกฎหมายสารบัญญัติ เพื่อนำมาใช้ในการริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ด้วย อีกทั้งขยายขอบเขตของการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญาให้กว้างขวางออกไป เพื่อให้สามารถริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดทั้งที่เป็นของกลางในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดไม่ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นจะได้มาจากการกระทำความผิดในคราวใด หรือมีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปไม่ว่าจะกี่ครั้ง รวมทั้งดอกผลที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินดังกล่าวด้วย โดยกำหนดให้ทรัพย์สินที่ริบนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนงานป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีความทันสมัยต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติด ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายริบทรัพย์สินของสหรัฐอเมริกาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil Forfeiture)
2. การริบทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture)

โดยกฎหมายริบทรัพย์สินในทางแพ่งและทางอาญาของสหรัฐ เป็นกฎหมายสารบัญญัติ มีวัตถุประสงค์ในการริบทรัพย์สินทางอาญา อันเป็นการตัดเงินทุนและผลประโยชน์ที่ได้จากการทำงานเกี่ยวกับอาชญากรรม

ในการริบทรัพย์สินตามกฎหมายยาเสพติดของสหรัฐอเมริกานั้นจะมีความแตกต่างกับของประเทศไทย ซึ่งการริบทรัพย์สินตามกฎหมายยาเสพติดทั้งกฎหมายสารควบคุม The Controlled Substances Act (CSA) และกฎหมายว่าด้วยองค์กรที่ใช้อิทธิพลในทางทุจริต และผิดกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act (RICO) ที่ผู้ศึกษาได้ยกขึ้นมาศึกษาวิเคราะห์นั้นต่างมีบทบัญญัติในเรื่องการริบทรัพย์สินทางแพ่งและการริบทรัพย์สินทางอาญา กล่าวคือ การริบทรัพย์สินทางแพ่งจะใช้หลัก the rule of deodand ซึ่งหลักการดังกล่าวกำหนดให้ทรัพย์สินที่ตัวของทรัพย์สินนั้นเองเป็นสิ่งผิดกฎหมาย การฟ้องคดีจึงต้องฟ้องตัวทรัพย์สินนั้น โดยไม่ได้กำหนดว่าต้องมีการจับกุม ไม่มีข้อหาทางอาญาที่จะฟ้องการริบทั้งหมดขึ้นอยู่กับภาระทางอาญาซึ่งนำมาเกี่ยวกับเจ้าของหรือบุคคลอื่น ชั้นแรกของการดำเนินคดีริบทรัพย์สินทางแพ่งจึงต้องเริ่มต้นจากการมีเขตอำนาจเหนือทรัพย์สินที่ฟังถูกริบ ส่วนการริบทรัพย์สินทางอาญาเป็นการริบทรัพย์สินที่เกิดจากความผิดของผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน การฟ้องคดีจะฟ้องตัวผู้กระทำความผิดและฟ้องยังศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนา

อย่างไรก็ตามในเรื่องการริบทรัพย์สินทางแพ่งของอเมริกานั้น แม้กระบวนการริบทรัพย์สินจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับคดีอาญาดังกล่าว แต่กฎหมายบางฉบับมีทั้งการริบทรัพย์สินทางแพ่งและการริบทรัพย์สินทางอาญามาใช้ด้วยกัน กระบวนการริบทั้งสองต่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน การลงโทษทางอาญาไม่เป็นเงื่อนไขให้ริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่ง และการริบทรัพย์สินด้วยกระบวนการทางแพ่งไม่เป็นเงื่อนไขให้ลงโทษบุคคลในคดีอาญา และหลักการให้ริบทรัพย์สินทางแพ่งก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์การดำเนินคดีทางแพ่ง เนื่องจากกระบวนการทั้งสองมีแนวความคิดพื้นฐานทางกฎหมายที่แตกต่างกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารัฐสามารถเลือกริบทรัพย์สินได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญาซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศไทยเป็นอย่างมากที่ต้องดำเนินการริบทรัพย์สินไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง บทบัญญัติในกฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดให้รัฐบาลเลือกริบทรัพย์สินระหว่างทางแพ่งหรือทางอาญา การริบทรัพย์สินทางแพ่งอาจดำเนินการในเวลาเดียวกันกับที่มีการฟ้องร้องทางอาญา ในคำฟ้องคดีอาญาไม่จำเป็นต้องมีคำขอให้ริบทรัพย์สิน โดยเหตุผลเพราะ

1) กระบวนการรับทรัพย์สินทางแพ่งและทางอาญาเป็นกระบวนการรับทรัพย์สินเหมือนกัน

2) กระบวนการรับทรัพย์สินทางแพ่งอาจเกิดขึ้นพร้อมกันกับการฟ้องคดีอาญา

3) การรับทรัพย์สินทางแพ่งอาจทำได้ภายหลังการฟ้องคดีอาญา และ

4) การรับทรัพย์สินทางแพ่งสามารถทำได้โดยไม่ต้องมีการฟ้องคดีอาญา

ฉะนั้นจึงไม่มีการจำกัดอำนาจของอัยการ ในการเลือกที่จะใช้การรับทรัพย์สินทางแพ่งหรือการรับทรัพย์สินทางอาญา

ดังนั้นการที่สามารถเลือกรับทรัพย์สินได้ว่าการรับทรัพย์สินอย่างไรจะเป็นประโยชน์มากกว่า ก็สามารถรับทรัพย์สินได้แล้วแต่กรณี การรับทรัพย์สินในคดีอาชญาเสพติดของสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีปัญหาเหมือนกับการรับทรัพย์สินของไทย ซึ่งการดำเนินการรับทรัพย์สินในคดีอาชญาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นี้ จะเป็นการดำเนินการรับทรัพย์สินไปในทางอาญา

จากการที่ได้ทำการศึกษาคำเนินกระบวนการรับทรัพย์สินในคดีอาชญาเสพติดของประเทศไทย จะเห็นได้ว่า 1) การรับทรัพย์สินในคดีอาชญาเสพติด ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นมาตรการรับทรัพย์สินทางอาญา 2) การรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 อันเป็นมาตรการรับทรัพย์สินทางบริหาร ซึ่งจะเน้นไปในทางการรับทรัพย์สินทางอาญาดังกล่าว และ 3) การรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จะเป็นมาตรการรับทรัพย์สินในทางแพ่ง

อนึ่งแม้ว่ามาตรการรับทรัพย์สินในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของไทย จะมีความครอบคลุมเพียงใด แต่กระบวนการในการรับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการฉบับดังกล่าวในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็มีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เริ่มดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน การยึดหรืออายัด การสืบสวนสอบสวน พยานหลักฐานอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ดำเนินการตรวจสอบ และการบริหารจัดการทรัพย์สินซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ประกอบการพิจารณายึดหรืออายัดทรัพย์สินของคณะกรรมการ และทำการเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งรับทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อีกทั้งข้อจำกัดทางกฎหมายอันเป็นเงื่อนไขในการตรวจสอบทรัพย์สินของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินในการที่จะต้องดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้เสียก่อน

จึงจะสามารถตรวจสอบทรัพย์สินของผู้กระทำผิดรวมทั้งทรัพย์สินของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดได้

นอกจากนี้ แม้กฎหมายจะได้บัญญัติแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด แต่ในความเป็นจริงพบว่า กระบวนการในการริบทรัพย์สินยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงและไม่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เกิดจากการที่คดีริบทรัพย์สินผูกติดอยู่กับคดีอาญาหลัก ซึ่งพิจารณาได้จาก มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า "ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง...."

จะเห็นได้ว่ากรณีที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินของจำเลย รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้นั้น จะต้องได้ความว่า ในคดีอาญาหลักมีการฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาล และศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยจึงจะสามารถริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการนี้ได้ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นจะเห็นได้ว่ากรณีริบทรัพย์สินจะกระทำโดยแยกต่างหากจากการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด จึงถือได้ว่าการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังไม่สมประสงค์ต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการกำจัดตัวเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการค้ายาเสพติด รวมทั้งตัดแหล่งเงินทุนสนับสนุนไม่ให้ผู้กระทำผิดนำไปใช้กระทำความผิดได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถริบทรัพย์สินได้ ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่หากมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าทรัพย์สินที่จะคืนนั้นอาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานอื่น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ก็จะส่งข้อมูลเกี่ยวกับคดีนั้นไปยังสำนักงาน ป.ป.ง. เพื่อที่คณะกรรมการธุรกรรมจะได้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินดังกล่าว เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่ หากเกี่ยวข้องก็จะได้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นต่อไป อันเป็นมาตรการริบทรัพย์สินในทางแฝง

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าควรนำพระราชบัญญัติมาตรการดังกล่าวมาใช้ในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้โดยเด็ดขาด อันเป็นการดำเนินการตามมาตรการริบทรัพย์สินทางแฝง ซึ่งจะเกิดประโยชน์มากกว่าการที่จำเป็นต้องนำมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติฟอกเงินมาช่วยเสริมในกรณีปัญหาดังกล่าวนี้ เพราะการดำเนินกระบวนการริบทรัพย์สินของทั้งสองพระราชบัญญัติ ตามตารางที่ 4.1 ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบให้เห็น

ดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่ามีแนวทางในการดำเนินการริบทรัพย์สินที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของการเริ่มต้นของการฟ้องคดีซึ่งตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ เป็นการสืบจากตัวผู้กระทำความผิดไปหาทรัพย์สิน โดยมีลักษณะพิเศษ ซึ่งมีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นผู้ลั่นกรงทรัพย์สิน ก่อนที่จะเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สิน อีกทั้งทำการริบทรัพย์สินให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้เป็นทุนสนับสนุนในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ต่อไป

ส่วนการเริ่มต้นการฟ้องคดี ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เป็นการสืบจากตัวทรัพย์สินไปหาผู้กระทำความผิด จากการรายงานทางธุรกรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมนั้นๆ อีกทั้งทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบจะตกเป็นของแผ่นดิน ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการดีที่จะนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาบังคับใช้เป็นมาตรการพิเศษในการริบทรัพย์สินคดียาเสพติดให้มีประสิทธิภาพและกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีให้นำมารองรับในกรณีที่ไม่สามารถริบได้ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการดังกล่าว ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษเช่นเดียวกัน อันเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุและขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่รัฐได้บัญญัติให้เป็นกฎหมายพิเศษ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการที่จะกำจัดตัวเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการค้ายาเสพติด รวมทั้งตัดแหล่งเงินทุนสนับสนุน ไม่ให้ผู้กระทำผิดนำไปใช้ในการกระทำความผิดได้อีกต่อไป โดยมีกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน ที่กระทำโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งแตกต่างไปจากการริบทรัพย์สินโดยทั่วไป

ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล แต่ไม่อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลริบทรัพย์สินในเวลาใดๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา หรือไม่อาจยื่นคำร้องได้ภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นี้ มีผลทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ต้องเสียไปโดยผลของกฎหมาย จำต้องคืนทรัพย์สินที่ยึดอายัดไว้เหล่านั้นแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรวมทั้งผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเป็นการปล่อยให้เงินที่ได้จากการกระทำผิดเหล่านั้นกลับเข้าสู่องค์กรอาชญากรรมนั้นต่อไป ส่งผลเสียหายต่อรัฐและส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของประชาชาติเป็นอย่างมาก อีกทั้งทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกสิ้นคลอนได้โดยง่ายจากผู้ซึ่งหวังจะหาผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

อย่างไรก็ตามแม้จะนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาบังคับใช้กับการริบทรัพย์สินในกรณีนี้ แต่ผู้ศึกษาเห็นว่า

1) เป็นกรณีที่สามารริบทรัพย์สินในคดีอาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการนี้ได้ แต่ต้องมาถูกจำกัดจากอายุความยื่นคำร้องขอที่สั้นเกินสมควรนั้น

2) จะเป็นการปล่อยระยะเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งจะทําให้กระทบถึงสิทธิของบุคคลที่สามผู้สุจริตในอันที่จะมายื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินนั้นได้ตามพระราชบัญญัติมาตรการนี้ ดังคำกล่าวที่ว่า "ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือ ความอยุติธรรม"

3) การดำเนินกระบวนการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการดังกล่าวและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น ต่างมีแนวทางในการดำเนินคดีที่แตกต่างกัน ทั้งการเริ่มต้นการฟ้องคดีและปลายทางของการริบทรัพย์สิน ดังที่ผู้ศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบไว้ในตารางที่ 4.1 ดังกล่าว

ในส่วนของปัญหาการเลือกใช้กฎหมาย กรณีที่สามารริบทรัพย์สินในคดีอาเสพติดได้ตามกฎหมายหลายฉบับนั้น จะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการไม่สามารถเลือกปรับใช้กฎหมายเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สิน ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นจะขอรับได้ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 หรือตามพระราชบัญญัติอาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 102 อันเป็นหลักทั่วไปได้ เพราะพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 30 อันเป็นกฎหมายพิเศษได้ยกเว้นหลักกฎหมายทั่วไป ส่วนทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายกำหนดให้รับได้ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฉบับดังกล่าว

นอกจากนี้ในกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และสั่งให้ริบทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงมายื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินนั้น ขณะเดียวกันในคดีมาตรการศาลก็จะต้องดำเนินการไต่สวนโดยเปิดโอกาสให้บุคคลที่สามมายื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการไต่สวนคำร้องถึงสองครั้งในคดีเดียวกัน อีกทั้งการดำเนินคดีมาตรการในชั้นศาลจะต้องรอผลคดีหลักให้ถึงที่สุดก่อนว่า ในคดีหลักศาลพิพากษาลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องและคดีสิ้นสุดแล้วหรือไม่ จึงทําให้การดำเนินการใดๆ ในเรื่องการมีคำสั่งขอริบทรัพย์สินเกิดความล่าช้าอีกทั้ง

พยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้ทำการไต่สวนไปก่อนหน้านี้ อาจเกิดการสูญหายและก่อให้เกิดความเสียหายต่อคดีรับทรัพย์ได้

ในกรณีปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรนำทรัพย์สินในบัญชีของกลางในคดีหลักไปรวมไว้ในคดีมาตรการ ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอคืนทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 และในคดีมาตรการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27, 29 อีกทั้งสามารถทำการไต่สวนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้ทำการยึดอายัดไว้ขึ้นไปได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การไต่สวนเพื่อรับทรัพย์ในคดีมาตรการมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ และเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่บุคคลที่สามซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงอีกด้วย

นอกจากนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า โดยลำพังมาตรการรับทรัพย์สินค้าตามกฎหมายที่รัฐได้บัญญัติออกมาเพื่อนำมาใช้บังคับกับประชาชนนั้นย่อมไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหายาเสพติดให้หมดสิ้นไปได้ ซึ่งต้องอาศัยมาตรการอื่นๆ ร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง หรือโทษปรับ อีกทั้งนอกจากการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและการดำเนินกระบวนการรับทรัพย์สินค้าให้มีความถูกต้องเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งนั่นคือ ผู้ที่นำกฎหมายไปบังคับใช้กับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรตำรวจ องค์กรป้องกันและปราบปรามยาเสพติด องค์กรอัยการและองค์กรศาล ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือประสานการทำงานกันอย่างเป็นระบบระเบียบ ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวจนหลงลืมประโยชน์ของส่วนรวม อันจะส่งผลให้การดำเนินกระบวนการรับทรัพย์สินค้าในคดียาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งทำให้คู่ความทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริง

ประกอบกับองค์กรของรัฐควรเปิดรับความช่วยเหลือจากประชาชน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คอยเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเป็นจักรกลสำคัญอีกองค์กรหนึ่งในการที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ความสงบสุขเรียบร้อยและนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศชาติตลอดไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ทำการศึกษามาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 จะเห็นได้ว่าการดำเนินการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดยังไม่บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งรัฐบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นมาตรการพิเศษ อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดและให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายในการเพิ่มประสิทธิผลของการดำเนินงาน ในอันที่จะป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและสามารถดำเนินคดีต่อผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นตัวการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดนั้นและกำจัดตัวเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นมูลเหตุจูงใจในการค้ายาเสพติดเพื่อป้องกันมิให้บุคคลเหล่านั้นนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาไปใช้สนับสนุนการกระทำความผิดของตนได้อีกต่อไป อีกทั้งเนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายและการดำเนินกระบวนการริบทรัพย์สินที่มีความสลับซับซ้อนกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลได้โดยง่าย ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ให้มีความถูกต้องเหมาะสมและก้าวทันต่อพฤติการณ์การกระทำความผิดของผู้ค้ายาเสพติด ดังต่อไปนี้

1. ควรแก้ไขการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นมาตรการริบทรัพย์สินทางบริหาร แต่จะเน้นไปในทางการริบทรัพย์สินทางอาญา โดยมีเงื่อนไขในการดำเนินคดีริบทรัพย์สิน กล่าวคือ ศาลจะมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดได้นั้นจำเป็นต้องมีตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาล และตามมาตรา 32 ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด เพราะกรณีพยานหลักฐานไม่อาจรับฟังได้ หรือเพราะกรณียกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยก็ตาม การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นก็ย่อมสิ้นสุดลง ทำให้ทรัพย์สินที่ได้ทำการยึดหรืออายัดไว้ในคดียาเสพติด จึงต้องต้องเสียไปโดยผลของกฎหมาย ดังนั้นหากเป็นเช่นนี้ต่อไปผู้ศึกษาเห็นว่าจะต้องเกิดปัญหาในการดำเนินคดีริบทรัพย์สินที่สามารถริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้ แต่ต้องมาถูกจำกัดโดยข้อกฎหมายดังกล่าว อันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายซึ่งรัฐได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้สามารถริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าทรัพย์สินเหล่านั้นจะได้มาจากการกระทำความผิดในคราวใด หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะกี่ครั้งรวมทั้งดอกผลที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินดังกล่าวด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้บุคคลเหล่านั้นนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมานั้นไปใช้ในการสนับสนุนการกระทำความผิดของตนได้อีกต่อไป

ในทางปฏิบัติการดำเนินคดีริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ จะเห็นได้ว่ามุ่งกระทำต่อตัวทรัพย์สินเป็นสำคัญ

การตรวจสอบทรัพย์สินจะดำเนินการโดยคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยมีได้มุ่งถึงตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน บุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินจะถูกดำเนินคดีแยกต่างหากจากการดำเนินคดีทรัพย์สิน ซึ่งจะแยกเป็นสำนวนขอให้ศาลริบทรัพย์สินต่างหากจากคดีหลัก โดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเป็นเพียงเงื่อนไขของการเริ่มต้นคดีทรัพย์สินเท่านั้น เมื่อคดีทรัพย์สินดำเนินไปแล้ว พนักงานอัยการสามารถที่จะยื่นคำร้องขอให้ริบทรัพย์สินแยกต่างหากจากคดีอาญาได้

ตั้งนี้ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้นำมาตรการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการฉบับดังกล่าว มาดำเนินการริบทรัพย์สินตามมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง โดยดำเนินการฟ้องตัวทรัพย์สินโดยเฉพาะไม่ผูกติดอยู่กับคดีอาญาหลักหรือตัวบุคคล ซึ่งบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นเป็นเพียงเงื่อนไขของการเริ่มต้นคดีทรัพย์สินเท่านั้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อคดีริบทรัพย์สิน ในกรณีที่เกิดหลักพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ก็ไม่ทำให้การดำเนินการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเสียไป และทำให้คดีริบทรัพย์สินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรแก้ไขกฎหมายตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จะเห็นได้ว่ารัฐได้บัญญัติขึ้นมาโดยมีเจตนารมณ์ให้เป็นมาตรการพิเศษ เพื่อนำมาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดและริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดเพื่อขจัดแหล่งเงินทุนในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมี "คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน" เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ด้วย

การพิจารณาคดีริบทรัพย์สินในชั้นศาลจะใช้วิธีใดส่วน โดยพนักงานอัยการเป็นผู้ร้องมีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานต่างๆ เพียงให้พอฟังได้ว่า คดีมีมูลว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินเหล่านั้นมีภาระที่ต้องแสดงพยานหลักฐานให้ศาลเห็นว่า ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริงและทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือตนเป็นผู้รับโอนและได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ (มาตรา 27,29) หากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ ศาลก็จะสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินกระบวนการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติดจะแยกต่างหากจากการดำเนินคดีอาญาหลัก ซึ่งจะต้องเป็นไปตามมาตรการริบทรัพย์สินทางแพ่ง ไม่ผูกติดอยู่กับการดำเนินคดีอาญาหลักดังกล่าว

ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติมาตรการจับดังกล่าว มาตรา 32 ที่บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง.....” ผู้ศึกษาขอเสนอว่าควรจะยกเลิก และให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติในมาตรา 32 ว่า “ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง หากปรากฏว่าทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดไว้ตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินต่อไปได้”

ดังนั้นจะทำให้การดำเนินการระบวงการริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม อีกทั้งไม่ผูกติดอยู่กับคดีอาญาหลัก ซึ่งแม้ว่าคดีอาญาหลักพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ก็ไม่ทำให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวต้องเสียไป และพนักงานอัยการสามารถดำเนินการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งริบทรัพย์สินต่อไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องนำพระราชบัญญัติพอกเงินมาบังคับใช้อีกต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างกฎหมายให้เกิดความแข็งแกร่งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง ตลอดจนทำให้การริบทรัพย์สินในคดียาเสพติดมีประสิทธิภาพและไม่เสียไปโดยผลของกฎหมายดังกล่าว

3. ควรแก้ไขปรับปรุงกระบวนการในการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด เนื่องจากการที่ไม่สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินได้ทันภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ซึ่งจะต้องคืนทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของหรือผู้กระทำผิดต่อไป อันทำให้คดีริบทรัพย์สินเกิดความเสียหายและการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินต้องเสียไปโดยเปล่าประโยชน์

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินคดียาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งทั้งกฎหมายสารควบคุม (The Controlled Substances Act (CSA)) และกฎหมายว่าด้วยองค์กรที่ใช้อิทธิพลในทางทุจริตและผิดกฎหมาย (Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act (RICO)) สามารถดำเนินการริบทรัพย์สินได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยกระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญานั้นจะเป็นกึ่งกระบวนการทางแพ่ง (quasi civilphase) โดยศาลอาจสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แก่นักบุคคลที่สามซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินผู้ทุจริตหรือเป็นผู้รับโอนโดยทุจริต มีค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุที่จะเชื่อว่าทรัพย์สินอยู่ในข่ายที่จะถูกริบ และนอกจากนี้แม้รัฐบาลไม่สามารถริบทรัพย์สินในทางอาญาได้ แต่กฎหมายสหรัฐก็ได้บัญญัติให้อำนาจรัฐในการเลือกริบทรัพย์สินในทางแพ่งได้อีกด้วย โดยไม่ถูกจำกัด

ขอบเขตของการดำเนินกระบวนการรับทรัพย์สินและไม่ถูกจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการรับทรัพย์สินของรัฐบาล

ดังนั้นการรับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีประสิทธิภาพสามารถปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดและสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ลดลงไปได้

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้ประเทศไทยนำเอาแนวทางในการรับทรัพย์สินคดียาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกาดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการรับทรัพย์สินในคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีความยืดหยุ่นและสามารถรับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

4. ควรแก้ไขปรับปรุงการรับทรัพย์สิน การที่ศาลจะมีคำสั่งให้รับทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 27 และมาตรา 29 ได้นั้นจะเห็นได้ว่าต้องรอผลในคดีหลักให้ถึงที่สุดก่อนว่าในคดีหลัก ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องและคดีสิ้นสุดแล้วหรือไม่ ประกอบกับในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดและสั่งให้รับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ในคดีหลักแล้วก็จะเปิดโอกาสให้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงได้มายื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินของกลางนั้น จึงทำให้ศาลต้องทำการพิจารณาคำร้องขอคืนของกลางในคดีหลักและขณะเดียวกันในคดีมาตรการศาลก็ต้องดำเนินการไต่สวนโดยเปิดโอกาสให้บุคคลที่สามมายื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินที่คณะกรรมการได้ยึดไว้ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการไต่สวนคำร้องขอคืนทรัพย์สินถึงสองครั้งในคดีเดียวกัน อีกทั้งเป็นการลดทอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลที่สามผู้สุจริต ในการที่จะสามารถยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินที่เป็นของกลางในการกระทำความผิดและที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ในชั้นคณะกรรมการฯ

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้นำทรัพย์สินที่ระบุไว้ในบัญชีของกลางในคดีอาญาหลักตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 33 ไปรวมไว้ในคดีรับทรัพย์สินตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการฉบับดังกล่าว ซึ่งได้กำหนดให้สามารถรับทรัพย์สินในคดียาเสพติดได้อย่างกว้างขวางดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพย์สินเหล่านั้นได้รับการกลั่นกรองจากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ก่อนที่จะทำการยึดหรืออายัดแล้วเสนอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งรับทรัพย์สินนั้น และเพื่อมิให้เกิดความยุ่งยากซ้ำซ้อนต่อศาลในการไต่สวนคำร้องขอคืนทรัพย์สิน ตลอดจนให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่บุคคลที่สามที่จะสามารถยื่นคำร้องคัดค้านขอคืนทรัพย์สินได้ทั้งในชั้นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินและในชั้นศาลด้วย